

1807

5.

На свршетку године 1807 разаслана су од Совјета из Смедерева, где се је те године преместио (и где се је, како каже *Караџић*, „у једној соби и спавало и судило и писало“) по нахијама „кратке уредбе како ваља судити“. По преласку пак Совјета у 1807 у Београд (где је „имао за себе велику кућу и у првоме катy у највећој соби скупиљали су се совјетници и секретари ради вијећања и пресуђивања, а у мањим собама су били сами писари“) он је (в. 2. пр. за ваљевску нахију) по нахијама расписао, да се у сваку нахију (scil. где то већ није било учињено по ранијој наредби, в. 1) постави главни суд од три судије („предсједника“ и два члана) и једног „писара“. Судије ове изабрао је, вели *Караџић* (10), народ („звало се, додаје, да је изабрао народ, али су управо избирале старјешине“), као и совјетнике, „а писаре, ако пису имали, Совјет је био дужан наћи га и послати им“. Овом суду могао је „сваки човек тужити и војводу, и он је морао доћи на суд, да се изговара“, а „ко овијем нахијскијем судом није био довољан, могао се тужити совјету“.

(*Караџић, Правителствујуици Совјети Сербскии, 1860*)

6.

Караџићев законик
Караборћев Криминални законик

(закон, наћен у Државној Архиви 1903, о чијем постанку нема података, а који је садржавао 38 параграфа, но првих 14 чланова није било у наћеном примерку текста, већ накнадно су наћени у другим изворима: чл. 9 и 10 и сем тога као завршетак чл. 39, 40 и 41).²

§ 9. Старешина, војвода, капетан, кнез, судац, буди кога чина, кој би се усудио коме судити по атеру или по пизми или по кумству, или по пријатељству или по сротству или по миту, тај ће се сваки пред цјелим народом изобличити за разоритеља правде народне, и онакови по чистој сведочби лишиће се свога званија, а од кога би мито и глобу узео, срамотно пред народом вратити.

¹ *Караџић, Правителствујуици Совјет Сербскии, 10.*

² Овај законик најпре је био објављен у *Основима кривичног права, Општи део, 1 § 11 VII 1.*

§ 10. Кој би старешина или који му драго од војнички управитеља усудио се добити плачку на боју, коју војник добије, тај старешина војничком суду да се преда, да му се дело међу војском целом суди, и срамотно да вратити мора, и чина то јест старешинства свог да се лиши, и по том како прости војник да мора у кумпанији саужити за кривицу, што је од своје браће отимао.

§ 14. Који би се војник усудио при изгубљењу баталије за живота оружје из руке дати или бацити, без изговора да трчи шибу мртву 6 пута кроз 600 момака.

§ 15. Који би се војник усудио у војсци пушку буди нашто избацити без питања старешине и допуштења, 25 штапа да трчи.

§ 16. Који би се год пронашао или ухватио, буди свештеник, буди старешина, буди војник или најпоследњи копач, да зло о правитељству и о држави српској говори, макар у војсци, макар у селу, тај подлеже казнигу као издатељ отачества и шпијун.

§ 17. Налаже се сваком Србину, а особито сеоском кмету, како би писмо у село дошло, да се таки даде кмету, у које му драго доба било и кмет тај час да га шиље куд иде и коме. Тако исто и цибана кад би у село дошла, који би се усудио од више поменути ствари задржати, тај подлежи 50 штапова трпети.

§ 18. Који би убио човека својеволно а онај није на њега пушку потегао, и осведочи се чисто, осуђује се да се стрела и потом обеси.

§ 19. Кој би убио неотице човека, по добром испиту да се осведочи, томе апс пола године у гвожђу и проче спрам фамилије његове, што суд донесе, деци и жени платити.

§ 20. Кој потегне пушку или нож на кога и окреше а не убије тај каштигу убице, који је нехотице убио, да трпи, ако ли не окреше, но на празно потегне, томе по 50 штапа у два пута да се удари.

§ 21. Момци који се на стражу одреде, и ако би патрола затекла шиљбока да је заспао, шиљбок (у) шибе кроз 300 момака 3 пута, а каплар (у) њин (ом) који је међу њима, по 50 штапа у два јутра, а прочим по 25. Ако би патрола затаила и прочуло се и осведочило, то исто патрола да трпи и они.

§ 22. Кој би се старешина усудио, или капетан или каплар војника за мито из војске кући пустити, или за какав дар сваком оном, (ма) који био, прописује се издајничество, подлежи суду војничком, који да плати сваком свом војнику колико под командом његовом стоји, по онолико колико је од онога једнога узео, и у напред да се искључи из власти.

§ 23. Који би се усудио злословити то јест псовати или безчестити свештеника, старешину, чиновника, трговца, кмета, било са узроком било без узрока, а не би га суду и власти пријавио, то да се (од) суди по 25 штапа у два јутра.

§ 24. Који би се Србин уфатио и осведочио да тајно води... шпипулак да... род свој издаје, тај да се каштигује, да му се пребију обе ноге на 2 места и обе руке, и тако жив да се дигне на коло, и да се не скине док кост траје.

§ 25. Сваки старешина својој војсци да изда заповест, у србску стоку или какву рушадину за живот не дирати, но гди је баш нужда, да је војска гладна, то капетану војске да се пријави, капетан војводи, и по том војвода да заиште од оближњи села, нека покупе и нека за новце донесу и у војсци продају. А што би села на војводино искање дала, то војвода да напише, колико је примио да се рачун може дати после. Кој би се војник усудио сам собом учинити и туђе марвинче убити, тај да плати двоструко и 25 штапа прими. А у кога би се рушадина наша туђа, тај шибу кроз 300 момака (да трчи) три пута, зато, што је свога брата харао.

§ 26. Ко би украде вола или коња, да плати добро, пошто газда хоће, и да прими у два јутра по 50 штапа, ко украде овцу или јагње, за једно двоје да даде и 25 штапа (прими).

§ 27. Који се усуди отети девојку, тај момак да трчи шибу 3 пута кроз 300 момака, девојка да се пусти, и за кога она хоће нека се уда, а ово венчање незаконно не броји се за бракосочетање: куму (да се удари) 50 штапа, деверу 50, старом свату 50, а осталим сватовима по 30.

§ 28. Свештеник који венча отету девојку, да се лиши парохије (нуррије) и да више за живота нигда добити не може, за узрок, да он, као законодавац преступивши, учинио је повод незаконни брак благословити користи ради своје.

§ 29. Жена и човек законом венчани који су, распустити се не могу без велика узрока и велика суда и владике.

§ 30. Жена или девојка, којој би се случило да роди без мужа дете, то јест кошиле, ово је природно, заповест да се изда да никаква се не би усудила удавити дете но слободно нека рани, или ако је весма стидно, то може однети и на путу оставити, куд људи сваки час пролазе, да који год нађе, примиће се и наћиће се и ранити. Ако би се усудила удавити, то таки и она се осуђује на смрт, без никакве даље Милости, за узрок, што је убила човека на свету.

§ 31. Ко би се усудио вештице тражити и убијати жене и мучити како што су бивале овакове будалаштине или у воду бацити, ко би ово учинио — овакову лудост, за које се Србима бељи свет смеје, за овакву будалаштину одсуђујемо му: оно што би он учинио било више реченим вештицама, њему да се учини.

§ 32. Старешинама сваког чина, служитељима народа, определиће се плата и рана по мери, а да кулука од народа ни у какво дело своје нема, нити се народу допушта кулуковати коме; само народне службе што се каса, што је за целу општину, то дужно да буде, како косити сено, беглук за коње војничке, бећарске, то јест општу војску, од ког беглука определиће се и старешинама за трошак како

рана, тако и сено, а старешина који хоће какав рад водити кућни а он нека плати, нека му се ради.

§ 33. Који се усуди оставити од војне село или више, за кулука себи, тај ће подлежати народном суду, и платиће у касу осуђену цену и искључиће се власти неко време за каштигу.

§ 34. Који би човек рђаву човеку, ајдуку, дао леба, а не казао одпут селу да се такви гони, онај да прими каштигу хајдука.

§ 35. Ко би отишао у хајдуке и ценио, и харао браћу своју, томе никакве Милости ни предаје никад, но једнако да се тера, и кад се уфати жив да се преда суду и суд да поврати похарано, да му испребија и ноге и руке, и потом на коло да се разаше.

§ 36. Кој би се старешина, судица, или који му драго чиновник, усудио, да хајдуке шиље, и народ да харају, и њему се дају, да их он сахрањава, томе ако се чисто осведочи, каштига по пропису 35, преписује му се, да је харо, а не они хајдуци.

§ 37. Старешина или којиму драг судица, ако се пронађе, да је са лоповима који коње и волове краду; ако се усуди, са оваковим делити, а коме је украдено не плаћати, но лопове бранити, а сиротињу угњетавати, тај осуђује се, како исто лопов, под каштигу, и власти да се лиши.

§ 38. Народу у власти није избирати војничке старешине, који ће војском управљати, и на бој водити. Ово остаје на промотрењу војне власти и старешина, да још изберу, који је вешт и искусан војску водити и њом управљати. Народу се допушта избирати судица за маџистрат, сеоског кмета, среског, то јест кунпаниског кнеза, а избацити ни једног да не може без суда и високе власти, докле му се не би нашле и осведочиле погрешке, а погрешке га могу извадити из звањја а лишити воља ничија, или хатар или пизма.

§ 39. А избацити ни едного да не може без суда и велике власти, докле му се не би нашле и осведочиле погрешке, и погрешке га могу извадити и (з) звањја, а лишити воља ничија или хатар или пизма (но ово је само крај §-а 38, с којим је у вези, те су само два следећа §§ а нова).

§ 40. Налаже се и заповеда да сваки војвода, капетан, кнез велики, кнез кунпаниски, каплар, кмет сеоски (избр: да се), који е год у служби народној, макар у како му драго чину, да мора се заклети пред собратим народом и свештеником на кресту и Евангелију, да како он хоће вјерно службу Отачества.

§ 41. Сваки Србин слободу да има своју тужбу што му је неправедно учињено од кога му драго показати старешини, и баш да би на самог старешину тужбу имао, слободно да је може суду представити и да му старешина пизме не може имати. Кои би старешина замрзео што би се когод тужио праведно на њега, тај повинен већем осуђенију да буде, што против закона народног стоји; кои би се тревно да на правди и без никакве кривице тужбу преда на чиновника а не посведочи се, но срамоти честно лице, том каштига подлежи у аресту.